

Proloog

*De burcht van Susa, Perzië
Lente 473 v.Chr.*

Haman liep op en neer op het platte dak van de burcht en wachtte tot de hofastrologen hun werk hadden gedaan. Hij ergerde zich aan zijn onmacht. Hij zou degene moeten zijn die zijn lot bepaalde, niet een aantal lichtjes die aan de middernachtelijke hemel stonden te fonkelen. Die mompelende bende sterrenstaarders in hun zwarte gewaden zou niet over zijn toekomst mogen beslissen – dat mocht hij alleen. Maar het verzoek dat hij wilde indienen bij koning Ahasveros, opperste heerser over het Perzische rijk, was veel te belangrijk om aan geluk of het lot over te laten.

Haman bleef bij de borstwering staan en keek naar de soldaten onder hem die de wacht hielden bij de Koningspoort. Zijn obsessie was bij die poort begonnen, toen een brutale Jood weigerde voor hem te buigen. De hele wereld boog voor Haman nu hij een ereplaats bekleedde, verheven boven alle edelen van de koning, nu hij de tweede man van het hele rijk was geworden. Zijn leven lang had hij de koning gediend, maar ondanks alles wat hij had bereikt, weigerde Mordechai de Jood voor hem te buigen.

‘Heer Haman...?’ Hij draaide zich om toen hij de stem van de hoofdstroloog hoorde. ‘We hebben een antwoord voor u, heer.’

Haman nam de tijd om naar de wachtende astrologen te lopen. Ze hoefden niet te weten hoe dringend het was of hoeveel macht ze over hem hadden. ‘Wat zeggen de sterren vannacht?’ vroeg hij, zijn armen over elkaar slaand.

‘Morgen is het een uitermate gunstige dag voor u, heer. Wij zien geen verweer aan de hemel voor wat u van plan zou zijn. Alle hemellichamen staan gunstig voor u.’

Haman deed zijn best om zijn opluchting en triomf te verbergen. Hij had weken op dit nieuws gewacht. Eindelijk zou hij zijn plan kunnen doorzetten. ‘Goed. Ik heb nog één taak voor jullie, vannacht. Werp het lot voor mij en kies een gunstige maand in de toekomst en dan een dag van die maand.’

‘Een dag waarvoor, heer?’

‘Dat is jullie zaak niet. Doe het gewoon. Nu.’

Haman liep achter de astrologen aan naar hun schemerige werkkamer. Een leerling zette een leren zak klaar met twaalf gemarkeerde kleitabletjes, een voor elke maand, en een tweede zak met dertig tabletten voor de dagen. Uiteraard moesten de toepasselijke spreuken gemonopeld worden voordat ze het lot trokken, en Haman luisterde ongeduldig naar het gebrabbel van de hoofdastroloog. De kleitabletten rammelden als botten toen de magiër de zak schudde. Hij stak zijn hand erin en trok een tablet. ‘Twaalf, heer,’ zei hij. Hij hield het stukje gebakken klei omhoog zodat Haman het kon zien. ‘De maand adar.’

Haman knikte met een strak gezicht. Het duurde nog elf maanden tot het adar was! Hij wilde zijn plan het liefst vandaag nog uitvoeren. Maar terwijl hij wachtte totdat de magiër zijn tweede spreuk had uitgesproken en zich voorbereidde om een tablet uit de zak met de dagen te trekken, besloot hij dat het uitstel misschien toch niet zo gek zou zijn. Zijn decreet zou daardoor ruim de tijd hebben om tot in de verste uithoeken van het koninkrijk door te dringen, in alle 127 provincies. Ruim tijd voor Haman om de vernietiging van zijn vijanden voor te bereiden.

Dag aan dag, elke keer wanneer die halsstarrige Jood weigerde te buigen, was de woede van Haman groter geworden en hij had besloten om niet alleen die ene man, maar alle Joden in het rijk om te brengen. Hij kende het volk van Mordechai, het was de vijand van zijn eigen volk, de Amalekieten. De haat die zij voor elkaar koesterden, was terug te voeren tot de baarmoeder van een vrouw, waarin tweelingbroers om de voorrang hadden gestreden. De jongste van de twee, Jakob, had alles van Hamans voorouder Esau gestolen, die als oudste de rechtmatige erfgenaam was geweest. Het werd tijd dat het volk van Haman de wereld zou zuiveren van de nakomelingen van Jakob, de Joden, en terug zou nemen waar het recht op had.

De magiër hield een tweede kleitablet omhoog. ‘De dertiende dag, heer.’

Haman kon een glimlach niet onderdrukken. Zijn geluksgetal. Hij was geboren op een dertiende dag en was op een dertiende dag aan de macht gekomen. Ja, de dertiende dag van adar was een goede keus. ‘Dank je,’ zei hij met een knik voordat hij de werkkamer verliet.

Hij ging niet naar zijn huis om de slaapkamer en zijn vrouw Zeres op te zoeken. Van slapen zou het toch niet komen. In plaats daarvan liep hij naar de raadkamer van de koning en ging zitten om zijn edict op te stellen. Ook al stonden alle sterren gunstig voor hem, hij moest het nauwkeurig voorbereiden en zijn woorden met wijsheid kiezen. Elke Jood moest sterven, jong en oud, man en vrouw, kinderen en baby’s. Maar zo’n ingrijpend plan als dit kon hij niet plompverloren voorstellen. Hij moest vage suggesties en toespelingen gebruiken om de koning zelf die conclusie te laten trekken, zoals een jager zorgvuldig geplaatst lokaas gebruikt om zijn prooi naar de val te lokken.

Zodra de kamerheren na zonsopgang arriveerden, gaf Haman hun opdracht om de troonzaal voor te bereiden: ze moesten ramen openzetten om de frisse lentelucht binnen te laten, stoven aansteken om de kilte van de stenen vloer te verjagen, toortsen ophangen voor licht en hoofd- en zitkussens neerleggen. Alles moest tot in de puntjes geregeld zijn. Terwijl hij wachtte, keek hij in de gepolijste, bronzen spiegel om zijn gezicht een uitdrukking van diepe bezorgdheid te geven, zonder een spoor van de verwachting en verrukking die hij voelde.

Begeleid door dienaren en pages kwam koning Ahasveros na enige tijd binnen om plaats te nemen op zijn ivoren troon. ‘Majesteit, moge u voor eeuwig leven!’ zei Haman, met een diepe buiging. Nadat hij weer overeind was gekomen ging hij op de zetel aan de rechterhand van de koning zitten. ‘Ik hoop dat uwe majesteit een goede nachtrust hebt genoten.’

Ahasveros maakte een ongeduldig gebaar alsof hij wilde zeggen dat zijn slaapgewoonten er niet toe deden. ‘Wat moeten we vanochtend allemaal afhandelen, Haman? Hoeveel smekelingen?’

‘Een hele kamer vol, majesteit. Maar mag ik, voordat we beginnen,

u spreken over een kwestie die mij zeer veel zorgen baart? Het heeft te maken met de stabiliteit en vrede van uw hele koninkrijk.'

'Dat klinkt bijzonder ernstig. Natuurlijk mag je spreken.'

Haman wachtte totdat de pages en kamerheren vertrokken waren en was zich bewust van het harde bonken van zijn hart. 'Er is een bepaald volk dat over alle provincies van uw rijk verspreid leeft en te midden van de andere volken zijn eigen leven leidt. Hun wetten verschillen van die van alle andere volken en aan de wetten van de koning houden ze zich niet. De koning is er niet bij gebaat hen maar rustig hun gang te laten gaan.'

'Zijn ze openlijk in opstand gekomen?'

'Nog niet, maar de kans is heel groot, omdat ze zich nooit zo in het koninkrijk hebben aangepast als andere onderworpen volkeren in uw rijk. Zij zien zichzelf helemaal niet als deel van uw koninkrijk, maar blijven halsstarrig vasthouden aan hun eigen identiteit en gebruiken. Wat mij nog het meest zorgen baart, is dat ze weigeren de goden van ons grote rijk te aanbidden.'

De koning gromde. 'Dat weigeren ze, zeg je?'

'Ja. Zelfs onder bedreiging met straf en dood. Mogen we het risico nemen de Perzische goden te ergeren en hun toorn te wekken?'

'Zeker niet.'

'We hebben er niets aan om deze mensen als onderdanen te houden. Ze leveren geen voordelen op die opwegen tegen de schade die ze berokkenen.' Haman zweeg even en wachtte de reactie van de koning af. Hij probeerde al diens gebaren en uitdrukkingen te peilen.

'Wat is je advies?' vroeg Ahasveros.

Haman veegde met zijn handpalmen over zijn dijen. 'Als het de koning behaagt, laat er dan een decreet uitgaan om deze mogelijke dreiging te vernietigen. En ik maak me zoveel zorgen over het gevaar dat zij vormen dat ik bereid ben tienduizend talenten van mijn eigen zilver aan de schatkist af te staan om de mannen te betalen die het decreet zullen uitvoeren.'

'Dat is heel veel zilver, Haman. Zijn die mensen werkelijk zo gevaarlijk?'

'Ik denk van wel, heer. Vooral omdat ze door uw hele koninkrijk

verspreid zijn als een dodelijke plaag die zich kan vermenigvuldigen en verwoesting teweeg kan brengen.’

De koning keek naar de vloer en speelde met de zegelring aan zijn vinger. Haman hield zijn adem in en bereidde zich voor op wat hij zou zeggen wanneer Ahasveros hem om bewijzen van de beschuldigingen zou vragen, of om de naam van dat gevaarlijke volk. Maar de sterren stonden hem bij, hield hij zichzelf voor. Het zou hem lukken.

Eindelijk sprak de koning. ‘Ik heb besloten je oordeel te vertrouwen, Haman. Als jij zegt dat zij een bedreiging vormen voor mij, dan wil ik dat je maatregelen neemt.’ Hij haalde zijn zegelring van zijn vinger en gaf hem aan zijn tweede man. ‘Houd je zilver... en doe wat je het beste dunkt met die mensen om de bedreiging weg te nemen.’

Haman sloot zijn ogen van opluchting en triomf. Hij hield de zegelring van de koning stevig in zijn vuist. Zodra zijn decreet zou zijn uitgevaardigd, kon het nooit meer worden herroepen. Elke Jood in het rijk zou sterven. ‘Juist, majesteit. Ik zal onmiddellijk naar uw wens handelen.’

1

Babylon

De deur van het studeervertrek knalde zonder waarschuwing open. Geschrokken keek Ezra op van zijn boekrol en zag zijn broer Judas ademloos op de drempel staan. Hij droeg zijn leren pottenbakkersschort nog en op zijn armen en voorhoofd zaten vegen opgedroogde klei. ‘Je moet onmiddellijk meekomen.’

Ezra hield de aanwijsstok op zijn plaats op de boekrol, om te markeren waar hij was gestopt met lezen. ‘Kan het niet nog een paar minuten wachten? We zijn bijna klaar met deze passage, uit de Tora, en het is een bijzonder moeilijk gedeelte.’

Judas beende naar hem toe, griste de aanwijsstok uit zijn hand en gooide die op de tafel. ‘Nee! Het kan niet wachten. Als de geruchten waar zijn, staan de levens van onze mensen op het spel en doet jouw studie van de Tora er helemaal niets toe!’

‘Het spijt me,’ zei Ezra tegen de andere drie Schriftgeleerden. ‘Ik kom terug zodra ik weet wat het probleem is.’

‘Jullie moeten allemaal meekomen.’ Judas gebaarde naar de mannen aan de studietafel. ‘Dit gaat ons allemaal aan.’

‘Maar ons werk—’

‘Dit is belangrijker.’ Judas pakte hem bij zijn arm en trok hem over-eind. ‘Kom mee.’

Ezra zou zijn broer later wel berispen voor zijn overval op hem en zijn collega's, waarbij hij hem niet eens de tijd gunde om de boekrol op te bergen. Judas was eenendertig, vier jaar jonger dan Ezra, en zijn temperament kon even vurig zijn als de oven waarin hij en hun jongere broer Aser hun potten bakten. ‘Waar gaan we naartoe?’ vroeg Ezra terwijl Judas hem en de anderen aanspoorde om het studeervertrek te verlaten.

‘Naar het huis van samenkomst. De oudsten hebben een spoedvergadering belegd.’

‘Kun je me niet zeggen wat het probleem is, Judas? We hebben belangrijk werk te doen.’ Zijn broer begreep de ernst van zijn geleerde werkzaamheden niet, de studie en interpretatie van Gods heilige wet en de vertaling daarvan in praktische termen die arbeiders als Judas konden toepassen in hun dagelijkse leven. De God van Abraham had Zijn volk geroepen tot levensheiliging, en Ezra’s werk zou ervoor zorgen dat ze de fouten uit het verleden niet zouden herhalen – de fouten waardoor ze nu in ballingschap in Babylon verkeerden.

‘Ik weet hoe belangrijk je werk is,’ zei Judas terwijl ze door de nauwe straten liepen. ‘Waarom denk je dat Aser en ik je steunen en je woonruimte bieden?’

‘Maar dat geeft je nog niet het recht om me te storen en me te commanderen–’

Judas bleef staan. Hij had Ezra’s arm nog steeds vast en draaide hem met zijn gezicht naar zich toe. ‘Heb je niet gehoord wat ik zei, Ezra? Of was je met je hoofd in de wolken, bij de engelen? Dit nieuws gaat het leven van onze mensen aan.’

‘Je kunt mijn arm rustig loslaten,’ zei hij, zich lostrekkend. ‘Ik ga toch met je mee?’

Ezra nam maar zelden deel aan de vergaderingen van de Joodse gemeenschap. Hij gaf de voorkeur aan een leven van afzondering en studie. Maar zodra hij en Judas de volgepakte vergaderzaal binnenkwamen, voelde hij de urgentie van de bijeenkomst. Mannen uit alle lagen van de bevolking hadden hun werk neergelegd om de vergadering bij te wonen. Rabbi Nathan, de leider van de Joodse ballingen in Babylon, stond op de *bima* en vroeg om stilte. De oudere Babylonische man die naast hem stond, gekleed in de gewaden van een koninklijke magiër, leek volstrekt misplaatst in dit Joodse gebedshuis. De vreemdeling keek om zich heen alsof hij wilde ontsnappen, alsof de menigte hem elk moment kon verscheuren. Alleen al het beeld van deze heiden die zo dicht bij de plaats stond waar de heilige boekrollen werden bewaard, maakte Ezra woedend.

‘Wat doet die heidense sjamaan in ons gebedshuis?’ vroeg hij Judas. ‘Het is heiligschennis—’

‘Sst!’ Zijn broer gaf hem een stoot met zijn elleboog. ‘Wil je al je heilige regels nu even vergeten en gewoon luisteren?’

‘Stilte! Alstublieft!’ zei rabbi Nathan. ‘Iedereen moet luisteren!’ Toen het even stil werd, wendde hij zich tot de oudere Babyloñier. ‘Vertel hun waarom u bent gekomen. Vertel hun alles wat u mij hebt verteld.’

De magiër keek naar de vloer in plaats van naar de menigte terwijl hij hikkend het woord nam. ‘Jaren geleden, toen ik mijn opleiding deed als jonge magiër van de koning, viel mij de eer te beurt om de man te leren kennen die jullie Daniël de Rechtvaardige noemen – moge hij in vrede rusten. Vanwege mijn grote bewondering voor hem wilde ik dat jullie onmiddellijk zouden horen over dit koninklijke decreet.’ Hij hield een officieel uitzienend document omhoog. ‘Koeriers hebben dit bezorgd uit de burcht van Susa. Koning Ahasveros heeft het decreet met zijn eigen zegelring verzegeld. Het zal in alle talen worden vertaald en naar alle satrapen, gouverneurs en edelen in het hele rijk worden gestuurd om het aan mensen van elke nationaliteit te verkondigen. Het decreet van de koning is een wet die in elke provincie geldt en die niet gewijzigd kan worden—’ De oude man zweeg omdat zijn stem brak. Hij gaf het document aan Nathan. ‘Hier, lees u het... en moge de God die u dient u genadig zijn.’

Rabbi Nathan schraapte zijn keel. ‘Dit is een bevel om alle Joden, jong en oud, vrouwen en kinderen, in elke provincie in het koninkrijk te vernietigen, te doden en uit te roeien...’

Een verbijsterd gemompel ging door de menigte. Ezra schudde zijn hoofd alsof hij de woorden die hij zojuist had gehoord wilde uitwissen. *Alle Joden doden?*

‘Het bloedbad zal plaatsvinden op één enkele dag, later in het jaar,’ ging Nathan verder. ‘Op de dertiende dag van de twaalfde maand.’

Ezra keek zijn broer aan in de hoop dat het een vergissing was of een afschuwelijke grap. Hij hoopte dat hij het niet goed had begrepen. Dit kon niet waar zijn. Zouden ze allemaal over een paar maanden worden afgeslacht? Tranen welden op in de ogen van Judas, die een vrouw en twee jonge dochters had.

‘Maar... waarom?’ vroeg Ezra hardop. ‘Waarom moeten we allemaal gedood worden?’ Wat was de zin geweest van al zijn jaren van studie, al zijn kennis van de Tora, al het werk van de mannen van de Grote Vergadering, als hun levens op deze manier zouden eindigen? Waarom zou de Almachtige dat toelaten?

‘Wat is de reden voor dit decreet?’ riep iemand. ‘Wat hebben we verkeerd gedaan?’

Rabbi Nathan veegde zijn tranen weg. ‘Er wordt geen uitleg gegeven.’

‘Wij hebben geen vijanden hier in Babylon,’ zei een andere man. ‘Ze zullen ons hier, in deze stad, toch niet doden?’

‘Het decreet staat onze moordenaars toe onze bezittingen te plunderen,’ zei Nathan. ‘Zelfs degenen die ons niet haten zullen meedoen aan het moorden om alles te kunnen roven wat we bezitten, huizen, winkels...’

‘En omdat het decreet afkomstig is van koning Ahasveros zelf,’ ging de Babylonische magiër verder, ‘zullen veel onderdanen overal in het koninkrijk het snel willen uitvoeren, om zijn gunst te verwerven. Jullie zijn tot vijanden van de koning verklaard.’

‘We moeten vluchten!’ zei een van de oudsten. ‘We moeten onze families nu uit Babylon weg zien te krijgen!’

Ezra dacht precies hetzelfde. Hij moest onmiddellijk terug naar zijn studeervertrek om alle onbetaalbare Tora-rollen, historische boeken, wijsheidsliteratuur en rollen van de profeten in te pakken en ergens veilig op te bergen.

‘We kunnen nergens naartoe,’ zei Nathan met een stem die hees was van emotie. ‘De terechtstellingen zullen tegelijkertijd in het hele rijk plaatsvinden, in alle provincies.’

‘O, God van Abraham...’ Ezra sloeg een hand voor zijn mond. Hij leunde tegen zijn stevige broer, misselijk van afschuw. Paniek en angst rolden als zware onweerswolken door de hal.

‘Wat moeten we doen?’ kreunde iemand.

‘Onze vrouwen... onze kinderen... we kunnen ze niet laten sterven!’

‘God van Abraham, waarom gebeurt dit?’ Kreten van angst en verdriet vulden de hal.

‘Waarom doden ze ons nu niet, als dat is wat ze willen?’ schreeuwde

Judas boven het geweeklaag uit. ‘Hooft het bij de marteling om ons elf maanden te laten wachten zodat we de engel des doods langzaam kunnen zien naderen?’

Nathan stak zijn handen weer op om het tumult tot zwijgen te brengen. Hij wendde zich tot de Babylonische magiër. ‘Alstublieft, kunt u ons helpen om een audiëntie te krijgen bij de vertegenwoordigers van de koning in Babylon? Misschien kunnen we bij hen om genade smeken—’

‘Ze zullen u niet willen ontvangen,’ antwoordde hij hoofdschuddend. ‘Ze zijn te bang voor koning Ahasveros en zijn hoogste regeringsambtenaar, Haman. Ik riskeer zelf al moeilijkheden door hier te komen en me met jullie te bemoeien. Ik moet gaan.’ Hij probeerde van de bima te stappen, maar Nathan hield hem tegen.

‘Wacht. Wie is die Haman?’

‘Hij zit aan de rechterhand van koning Ahasveros. Na de koning is hij de machtigste man van het rijk.’

‘Weet u zijn volledige naam of weet u iets over hem? Zou hij ons genade kunnen schenken?’

‘Ik weet het niet... misschien staat zijn volledige naam ergens in het decreet.’ Hij gebaarde naar de rol. ‘Kijken jullie zelf maar. Ik moet gaan.’

‘Kunnen we niets doen om dit tegen te houden? Kent u iemand die ons zou kunnen opvangen of die een veilig toevluchtsoord kan bieden? We willen overal naartoe, ongeacht hoe ver.’

‘Als ik het wist zou ik het zeggen. Ik wil ook niet dat dit gebeurt. Ik kwam hier omwille van rabbi Daniël, maar ik moet nu echt gaan. Ik was helemaal niet van plan om zo lang te blijven.’ Nathan hielp de magiër van het verhoogde podium en de menigte maakte plaats voor hem. De man verdween snel.

‘Hoe is dit mogelijk?’ Ezra plukte aan zijn haren en baard. De pijn vertelde hem dat het echt was, geen nachtmerrie. Hoe was het mogelijk dat elke Jood in het rijk een doodvonnis kreeg, zonder hoop, zonder ontsnapping? De God van Abraham zou hun dit nooit aandoen. Ze hadden eerder verwoesting in ballingschap ondergaan, maar God beloofde door Zijn profeten dat een restant zou over-

leven, dat Zijn verbond stand zou houden. Hadden de profeten het mis?

Hij keek op en zag hoe Nathan het decreet van de koning doornam en de woorden hardop mompelde terwijl hij ze las. De aanwezigen zwegen om te luisteren. ‘Het kan op geen enkele andere manier worden geïnterpreteerd,’ concludeerde de leider. ‘Dit decreet is definitief, getekend en verzegeld met het gezag van koning Ahasveros... met Haman, de zoon van Hammedata, nakomeling van Agag, als getuige.’

Ezra kreunde. ‘O nee, vandaar dus...’

‘Zegt die naam jou iets?’ vroeg Judas.

Ezra kon alleen maar knikken, overweldigd door de ontdekking wie hun machtige vijand was. ‘Vertel het ons allemaal, Ezra,’ zei Judas. Hij duwde hem naar voren. ‘Luister, iedereen! Mijn broer heeft informatie. Laat hem aan het woord!’

‘Ken je die Haman?’ vroeg Nathan.

‘Nee, ik ben maar een Schriftgeleerde. Ik ben nooit de stad uit geweest.’ Ezra beklom de bima met zware stappen. ‘Maar ik ken de Tora en de geschiedenis van ons volk, en geloof me, de man achter dit moorddadige decreet, deze Haman de Agagiet, is onze vijand.’

‘Vertel ons wat je weet.’

Ezra had even nodig om op adem te komen. ‘Agag was de koning van de Amalekieten, het volk dat afstamt van de kleinzoon van Esau, Amalek. Als Haman zichzelf de Agagiet noemt, dan is hij van hun koninklijke familie. Hij is hun koning, en in zijn huidige positie heeft hij macht over het hele Perzische rijk. Natuurlijk wil hij dat gezag gebruiken om ons te vernietigen.’ Ezra moest opnieuw pauzeren, vervuld van afschuw over wat hij zei.

‘De Amalekieten zijn al heel lang de vijanden van ons volk. Ze vielen onze voorouders aan zodra we onder leiding van Mozes uit Egypte ontsnapten. Het maakte hun niet uit dat we ongewapend waren en met vrouwen en kinderen reisden.’

‘Lafaards!’ schreeuwde iemand uit de menigte.

‘Dat is volkomen terecht,’ zei Ezra. ‘De Almachtige gaf onze eerste koning, Saul, opdracht om alle Amalekieten uit te roeien. Omdat hij

niet gehoorzaamde, werd hem het koningschap afgenomen en werd het aan David gegeven. Wij zijn onze hele geschiedenis lang met de Amalekieten in oorlog geweest. Deze afstammelingen van Esau geloven dat de zegeningen van het verbond met God, die ons rechtens toekomen, op hen zullen overgaan wanneer ze alle nakomelingen van Jakob ombrengen.’

‘En moeten wij gewoon gaan zitten toekijken?’ vroeg Judas. ‘Waarom bewapenen we onszelf niet en vechten we niet terug?’

Nathan boog zijn hoofd even voordat hij weer opkeek. ‘De koning gebruikt het Perzische leger om het decreet uit te voeren. Ook al zouden we proberen te vechten, we zouden het nooit kunnen winnen. Als de dertiende dag van adar komt...’ Hij kon zijn zin niet afmaken. Huilend leunde hij tegen de Schriftgeleerde, alsof hij op het punt stond in elkaar te zakken.

‘Haal een zitbank!’ riep Ezra. ‘Hij moet gaan zitten.’ De mannen gaven een bank door naar het podium en Ezra hielp de oudere rabbi te gaan zitten. ‘Gaat het weer?’ vroeg hij. Nathan gaf geen antwoord. Hij bleef huilen, zijn lichaam kromde zich en hij verborg zijn hoofd in zijn handen.

‘Is er niemand van de overheid die ons kan helpen?’ vroeg een van de oudsten. Ezra begreep dat de man hem aansprak. Iedereen keek nu naar hem, in plaats van naar Nathan.

‘Niet dat ik weet,’ antwoordde hij. ‘Daniël de Rechtvaardige was bij leven een adviseur van de koning, maar we hebben nu geen pleitbezorger meer in Babylon, Susa of waar dan ook. En al was het wel zo, de koning heeft het decreet bezegeld, en aan de wetten van de Meden en Perzen kan niets worden veranderd.’

Er klonken weer jammerklachten in de hal. ‘Ik weiger dit doodvonnis te aanvaarden!’ schreeuwde Judas boven alles uit. ‘Er moet iets zijn wat we kunnen doen in plaats van op onze dood te wachten!’

‘We kunnen vasten en bidden,’ zei Ezra. ‘We kunnen met God worstelen, zoals Jakob dat deed aan de Jabbok toen hij zich voorbereidde op de ontmoeting met Esau.’ Hij zei de juiste woorden en gaf het antwoord dat een man van geloof moest geven, maar op dat moment had zijn eigen overtuiging zo’n zware klap gekregen en voelde hij

zich zo verzwolgen door een maalstroom van hopeloosheid dat hij niet wist hoe God hen zou kunnen redden. Ze waren allemaal ter dood veroordeeld.

‘Denk je dat dit de straf van God is?’ vroeg iemand. ‘Is het omdat onze vaders hier bleven in plaats van terug te keren naar Jeruzalem met prins Zerubbabel?’

‘Dat kan niet,’ zei Judas voordat Ezra kon antwoorden. ‘Jeruzalem valt immers onder hetzelfde doodvonnis als wij? Elke Jood in het hele koninkrijk zal worden uitgeroeid!’

‘We moeten bidden,’ herhaalde Ezra.

‘En wat hebben we daaraan?’ vroeg Judas.

Ezra kon de vraag van zijn broer niet beantwoorden, en hij wilde niet met hem ruziën voor de ogen van de hele gemeenschap. ‘Ik moet terug naar mijn studeervertrek en—’

‘Ezra! Zet je boekrollen nu eens een keer opzij en stap in de echte wereld!’ zei Judas. ‘Denk je soms dat jij door mag gaan met je studie terwijl de rest van ons wordt afgeslacht?’

‘Mijn boekrollen helpen misschien niet, maar geschreeuw helpt evenmin,’ antwoordde hij. ‘Op dit ogenblik kan niemand van ons iets doen, behalve bidden. Misschien dat God ons zegt waarom dit gebeurt of misschien wijst Hij ons een uitweg. En ondertussen moet iemand Nathan naar huis brengen... we moeten allemaal naar huis gaan.’ Hij stapte van de bima en probeerde zo snel mogelijk de dichtstbijzijnde deur te bereiken. Hij kon hier geen ogenblik langer blijven om te luisteren naar vragen die hij niet kon beantwoorden, of om een God te verdedigen die hij niet begreep. De angst in de hal was verlamrend en hij moest eraan ontsnappen nu hij nog kon lopen.

Maar toen hij terugkwam in zijn studeervertrek en zich op zijn kruk liet zakken, kon hij alleen vol ongeloof naar de Tora-rol kijken die nog open op de tafel lag, waar hij hem had achtergelaten. ‘Hoe is het mogelijk?’ vroeg hij hardop. ‘God van Abraham, hoe kunt U onze vijand op die manier laten triomferen? Op welke wijze hebben we U boos gemaakt?’ Ondanks al zijn kennis en geleerdheid en zijn vermogen om de fijnste details van de wet te interpreteren, leek de Almachtige op dat moment voor hem ondoorgrondelijk. Ezra liet zijn

hoofd naar de tafel zakken, met zijn voorhoofd op zijn over elkaar geslagen armen. “Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten? U blijft ver weg en redt mij niet, ook al schreeuw ik het uit.”

De deur ging open. Hij keek op en verwachtte zijn broer te zien, maar het was een van zijn Tora-studenten, de jongeman die Simon heette. ‘Rabbi Ezra, ik begrijp niet—’

‘Ik ook niet!’ Zijn woorden kwamen er harder uit dan hij bedoelde, maar hij wilde alleen gelaten worden. Niettemin deed Simon een stap naar voren.

‘Rabbi, u zei dat Gods straf en de ballingschap eindigden toen ons volk toestemming kreeg terug te keren en de tempel te herbouwen, maar dit decreet—’

‘Dit decreet kwam van heidenen, Simon, niet van God.’

‘Maar de Almachtige stond het toe, toch?’

Ezra gaf geen antwoord. Hij zette zijn ellebogen op tafel en sloeg zijn handen voor zijn gezicht, in de hoop dat Simon zou vertrekken.

‘Waarom haten de heidenen ons, rabbi?’

‘Omdat wij God volgen,’ zei hij gesmoord tussen zijn vingers door. ‘Mensen die valse goden aanbidden, willen alle herinnering aan de ene ware God en Zijn morele wetten uitwissen. Daarom vallen ze ons aan, de bewakers van Zijn Tora.’

De kruk schraapte over de stenen vloer toen Simon tegenover hem kwam zitten. Ezra liet zijn handen zakken en onderdrukte de neiging om te schreeuwen dat hij moest weggaan.

‘Rabbi, dit decreet doet me denken aan het bevel van de farao om onze pasgeboren jongetjes in de Nijl te gooien. Maar de Allerhoogste spaarde een van die baby’s. Dat was Mozes, maar veel anderen moeten zijn omgekomen. Ik vroeg u ooit waarom de Allerhoogste dat toestond, waarom Hij niet alle baby’s redde, en u zei dat Hij het enige tijd toeliet omdat het Zijn hogere doel diende. U zei dat God de Egyptenaren Zijn macht wilde tonen en ons *allemaal* wilde redden.’

Ezra keek Simon door zijn tranen heen aan en kon zich niet herinneren dat hij die woorden ooit had gezegd.

‘Zou dit decreet onderdeel kunnen zijn van een groter plan, rabbi?’

Denkt u dat de Almachtige Zijn macht aan de Perzen wil tonen, zoals Hij dat bij de Egyptenaren deed?’

Ezra kon geen antwoord geven. Misschien dat hij ooit tot enig begrip kon komen, maar niet vandaag. Vandaag was hij te geschokt, zijn gemoed was te verdoofd om nog iets anders te kunnen dan schreeuwen van verdriet. Hij wilde niet sterven, niet op deze manier, niet in de handen van de Amalekieten, niet nadat hij zijn hele leven zo hard had gewerkt en gestudeerd om Gods wet te gehoorzamen.

Eindelijk vond hij zijn stem terug. ‘Ga naar huis, naar je familie, Simon. Ze hebben alle troost nodig die je hun kunt geven. Ik ga hetzelfde doen.’ Hij hees zich overeind en begon de boekrol op te bergen. Simon stond op en wilde helpen, maar Ezra hield hem tegen. ‘Ik sluit wel af. Ga naar huis. Er zijn vandaag geen lessen meer.’

Toen hij alles had opgeborgen, ging Ezra naar zijn kamer in het huis van Judas. Hij wilde met niemand praten, maar zijn schoonzuster Debora hield hem op hun binnenplaats tegen voordat hij naar binnen kon glippen. Hij zag de angst in haar donkere ogen en begreep dat Judas haar over het doodvonnis had verteld.

‘Wat gaat er met ons gebeuren?’ vroeg ze. ‘Als we vasten en tot de Allerhoogste bidden, zal Hij ons toch redden?’

Ezra keek naar zijn twee kleine nichtjes die bij een kommetje dadels zaten te babbelen, en hij voelde de woorden die zijn broer die ochtend had gezegd als een steek in zijn hart: ‘*Zet je boekrollen nu eens een keer opzij en stap in de echte wereld!*’ Het decreet van de koning was geen passage uit de Tora om mee te worstelen en om te interpreteren, maar een vonnis dat mensen van vlees en bloed trof. Zijn mensen.

‘Zeg het me, Ezra, alsjeblieft! Jij kent de Almachtige beter dan de rest van ons—’

‘Nee, Debora, dat is niet zo. Jij kent Hem even goed als ik. Misschien zelfs beter omdat je kinderen hebt. Jij begrijpt de noodzaak om straf uit te delen wanneer je kinderen iets verkeerd doen, maar je weet ook wat genade is. Ik heb gezien hoe je je dochters in je armen nam en ze liefkoosde nadat je ze had bestraft. Ik ken misschien de wet van God en de geschiedenis van ons volk, maar ik geloof niet dat ik

Zijn genade werkelijk begrijp. En op dit moment moeten we Hem juist daarom smeken.'

De deur naar de binnenkamer ging open en Judas stapte naar buiten. Hij leek verbaasd om Ezra te zien. 'Ben je al thuis?'

'Ik heb mijn boekrollen opgeborgen. Ik stap in wat jij de echte wereld noemt. Zeg maar wat ik moet doen. Hoe kan ik helpen?'

'We hebben een nieuwe leider nodig. Nathan is... nou ja, je hebt gezien hoe overstuur hij was. Hij is ingestort nadat je vertrok.'

'En jij wilt dat ik zijn plaats inneem?'

'Jij beschikt over meer wijsheid dan de rest van ons bij elkaar. En dat is wat we nu nodig hebben – wijsheid en... en leiding.'

'Ik ben een Schriftgeleerde, geen leider.'

'Ja, ja, ik weet het! Een kenner van de God van Abraham en Zijn Tora!' Judas werd altijd kortaangebonden onder druk en nu dreigde hij te ontploffen. 'Zeg ons waarom dit gebeurt. Waarom doet God ons dit aan en wat kunnen we eraan doen? Geef ons antwoorden!'

'Ik geloof niet—'

Judas deed een stap in zijn richting. 'Je vroeg me hoe je zou kunnen helpen, en ik zeg het je. We hebben een sterke leider nodig, een man van geloof. Ons geloof is verpletterd door dit decreet.'

'Er waarom denk je dat dat niet voor mij geldt?' Het was voor het eerst dat Ezra zijn stem verhief. Judas' twee kleine dochters bleven stokstijf zitten en klemden hun kommen vast, geschrokken van de harde stemmen. Debora bukte en tilde de baby op om daarna het oudere kind zachtjes met haar voet naar binnen te leiden.

'Breng het in gebed,' zei Judas. 'Bestudeer je boekrollen. Zoek uit wat wij hebben gedaan om dit te verdienen. Als je dan nog steeds weigert ons te leiden, bid dan dat de Almachtige iemand zendt om dat wel te doen.'

'Dat kan ik,' zei Ezra zacht. 'Ik kan bidden. En ik kan kijken wat de wet en de profeten erover te zeggen hebben.' Hij zou er dezelfde dag nog aan beginnen en hij zou niet ophouden de heilige boeken te bestuderen voordat hij de reden voor het decreet had gevonden – en de oplossing. Maar om de leider van zijn volk te worden in plaats van rabbi Nathan? Dat kon hij niet beloven.